**מַהוּ לָצֵאת בְּסַנְדָּל שֶׁל שַׁעַם בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים**, והספק הוא האם יש עליו שם מנעל או לא, וגם אם תמצא לומר שאינו נחשב מנעל, יש להסתפק האם אסור משום שמגין על רגלו (ר"ן ב, א מדפי הרי"ף. וראה רמב"ן במלחמות שם, שודאי אינו נחשב מנעל, והספק הוא שמא כל סוגי הנעילה שעל הרגל אסורים).

**שֶׁיָּצָא בְּסַנְדָּל שֶׁל שַׁעַם בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים**, רק בביתו, אך לא יצא בו לרשות הרבים, שכיון שאינו נחשב מנעל, נחשב משאוי (רמב"ן שבת סו, א, הובא בר"ן ב, ב מדפי הרי"ף). ויש שכתב, שביום הכיפורים שאסור בנעילת הסנדל, והדרך לצאת במנעל שאינו של עור, נחשב מנעל לאותו היום ואינו נחשב משאוי (ר"ן שם).

**בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים מַאי** - שיתכן שיש להחמיר בו בנעילת הסנדל יותר מבתענית ציבור, כיון שביום הכיפורים האיסור הוא מדאורייתא. ואף לדעת הסוברים ששאר עינויים מלבד אכילה ושתיה אינם אסורים מדאורייתא [ראה ביאורנו לעיל (עג, ב בהקדמה לפרק)], מכל מקום יש סברא להחמיר ביום הכיפורים יותר, כיון שגם בשאר העינויים שהם מדרבנן, הסמיכו חכמים את האיסור על פסוקים מהתורה [כמבואר לעיל (עד, א ו-עו, א)] (ראה שיח יצחק).

**וְאִי לָאו מָנָא הוּא כְּתִיתֵין מְשַׁוֵּי לֵיהּ מָנָא**, כלומר, שבסיפא של המשנה שם [המובאת להלן] שנינו 'אם יש לו בית קבול כתיתין טמא', ולאביי שהקב מצד עצמו אינו מנעל ואינו נחשב כלי, כיצד מועיל בית קיבול לעשותו לכלי (תוספת יום הכיפורים, שיח יצחק).

**לְעוֹלָם דְּכוֹלֵי עָלְמָא מִנְעָל הוּא**, ולפיכך ביום הכיפורים אסור לנעול את קב הקיטע, כיון שמנעל של עץ נחשב מנעל, אבל מנעל של שעם או של כפות תמרים, מותר, שאינו נחשב מנעל, לפי שאינו מגין כעץ (רש"י, כביאור הרמב"ן במלחמות והר"ן ב, ב מדפי הרי"ף וחי' רמב"ן שבת סו, א). ויש שכתב, שמותר רק באופן שקושי הארץ מגיע לרגליו ומרגיש יחף, שאז הוא בכלל העינוי (רמב"ם שביתת עשור ג, ז, ע"פ פנים מאירות ב, כח וערוך השולחן או"ח תריד, ד).

ויש שכתב, שגם מנעל של שעם אסור לדעת רבא, ואין היתר אלא בסודר הכרוך על רגלו, שאינו מנעל כלל (בעל המאור ב, א מדפי הרי"ף), ושאר האמוראים שהלכו במנעלים שאינם של עור, הוא משום שהיו מפונקים ולא יכלו ללכת יחפים (שיח יצחק, בה"ג יום הכיפורים, וכן מבואר בירושלמי ח, א).

ויש שכתב, שכוונת רבא שבין לרבי יוסי ובין לרבי מאיר אסור בכל סוגי המנעלים, אבל שאר התנאים חולקים וסוברים שרק מנעל של עור [או של עץ מחופה עור] נחשב מנעל, כמבואר ביבמות (קב, ב – קג, א), וכן סברו שאר האמוראים שהלכו במנעלים שאינם של עור (רמב"ן במלחמות שם).

■ להלכה, מותר לנעול ביום הכיפורים כל מנעל שאינו של עור, אפילו של עץ, אך בעץ מחופה עור, אסור, ואפילו אם הוא קב הקיטע [כרבא ע"פ הרמב"ן] (שו"ע או"ח תריד, ב). ויש מחמירים במנעל של עץ [כרש"י], ויש מחמירים בכל סוגי המנעלים, אם הם מגינים על רגלו ואינו מרגיש יחף [כהרמב"ם], ונכון להחמיר בזה למי שאפשר לו (משנ"ב שם, ה). ותשעה באב דינו כיום הכיפורים לענין זה (שו"ע שם תקנד, טז).

**תִּינוֹקוֹת מוּתָּרִין בְּכוּלָּן** - באכילה ושתיה ורחיצה וסיכה (רש"י). ומשהגיעו לגיל חינוך, ראה במשנה ובגמ' לקמן (פב, א) שמחנכים אותם להתענות לשעות. אבל ברחיצה וסיכה מותרים גם לאחר שהגיעו לגיל חינוך, כיון שעינויים אלו נאסרו רק מדרבנן, ולכן מותר גם לגדולים לרוחצם ולסוכם ואין בזה משום איסור 'ספיה' (ר"ן א, א מדפי הרי"ף). ויש שכתב, שאף לסוברים שאיסורם מדאורייתא, כיון שאין איסורם מפורש בפסוק אלא נלמד מדרשה, ויש בכך צורך לגידולם, לא החמירו חכמים לחנכם בזה (ב"י או"ח תריא). ויש שכתבו, שכשם שמחנכים אותם באיסור אכילה, כך מחנכים אותם שלא לרחוץ ולסוך (מאירי, טור שם תרטז, תוספת יום הכיפורים). ■ וכן נפסק להלכה [כהטור] (רמ"א שם, ב), והחינוך הוא שלא לרחוץ ולסוך כלל, שלא שייך בזה חינוך לשעות (ומשנ"ב שם, י, וראה עוד להלן ד"ה רביתיה).

**חוּץ מִנְּעִילַת הַסַּנְדָּל.** ■ וכן נפסק להלכה (שו"ע או"ח תרטז, ב, ובזמננו, ראה משנ"ב מהדו' דרשו שם הע' 6).

**מוּתָּרִין לְכַתְּחִלָּה קָתָנֵי**, שאם בא לשאול, אומרים לו שמותר לו להאכיל ולהשקות ולרחוץ ולסוך את הקטן (רש"י ומאירי). וההיתר הוא דוקא ללא מגע יד, כגון ששופך עליו את המים מכלי, וסכו על ידי בגד, אבל בידיו אסור, כיון שאז נהנה גם הגדול מהרחיצה והסיכה (תוספת יום הכיפורים). ויש שכתב, שמותר אף בידיו, כיון שאינו מתכוין לתענוג אלא לצורך הקטן, ומותר אף אם יכול לעשות זאת ללא מגע יד, לפי שהתירו חכמים את הדבר לגמרי לצורך הקטן, וכשעושה זאת כדרכו מועיל יותר לקטן (שיח יצחק). ■ להלכה, נחלקו הפוסקים בדין זה (ראה ב"י או"ח תרטז וט"ז שם, א שאסרו, וב"ח ומג"א שם, א שהתירו), וראה עוד להלן בסמוך.

**רְבִיתֵיהּ דְּיָנוֹקָא מַיָּא חַמִּימֵי**, ולכן מותר לרחוץ את הקטן ביום הכיפורים במים חמים, אולם רק את פניו ידיו ורגליו, אבל את כל גופו, גם בשבת אסור, אפילו במים שהוחמו מערב שבת [וכמבואר בשבת (קלד, ב), גזירה שמא יחממו בשבת (ראה שם לט, ב - מ, א)]. ועל ידי גוי, מותר, שסתם תינוק חולה הוא לענין זה, ומותר לומר לגוי לעשות מלאכה לחולה שאין בו סכנה (תוס' רא"ש). ויש סוברים, שבמים שהוחמו מערב יום הכיפורים, מותר לרחוץ את כל גופו אף על ידי ישראל (ב"ח ואליה רבה או"ח תרטז, א).

■ להלכה, מותר לרוחצו במים צוננים בכל גופו על ידי ישראל [וראה לעיל בסמוך לענין מגעו במים], או במים חמים על ידי גוי (רמ"א שם, א, ומשנ"ב שם, א ו-ג). אולם בזמננו שאין נוהגים לרחוץ ולסוך את הקטן בכל יום, ואין מניעת הרחיצה והסיכה נחשבת לו לעינוי כלל, אין לרוחצו ולסוכו ביום הכיפורים אפילו על ידי גוי (משנ"ב שם, ג).

**זָבֵין לְהוּ מָאנֵי גְּזִיזֵי דְּפַסְחָא לְבָנֵיהּ וּמְתַבְּרֵי לְהוּ** – קנה לבניו כלי חרס סדוקים הנמכרים בזול, כדי שיוכלו לשוברם ולמלא בכך את תאוותם (רש"י). ולקנה בדוקא כלים סדוקים הנמכרים בזול, משום 'בל תשחית' (הגהות יעב"ץ).

**הֲמֶלֶךְ וְהַכַּלָּה וְכוּ' חַיָּיבִין וְכוּ'**, ראה ביאורנו למשנה לעיל (עג, ב).

**אִם מֵחֲמַת סַכָּנַת עַקְרָב מוּתָּר** – אם יש שם חשש לעקרבים, ומתיירא ללכת יחף שלא ינשכוהו, מותר לכל אדם לנעול מנעל (רש"י ורבינו אליקים). ואף שפשוט שפיקוח נפש דוחה את כל האיסורים, החידוש הוא שאינו צריך להימנע מללכת לאותו מקום כדי שלא יצטרך לנעול מנעל (שפת אמת). ומותר לנעול אפילו מנעל ממש, ואפילו שלא לצורך מצוה (טור או"ח תריד, ב"י שם, שכן משמע ברש"י וברמב"ם). ויש שכתב, שמותר רק לצורך מצוה, ולא מנעל ממש, אלא רק לכרוך על רגלו איזה דבר כדי להגן (בה"ג, הובא בטור שם), ומחלוקתם היא האם זהו היתר גמור, שלא גזרו במקום סכנה, או שאין זו אלא דחיה לצורך מצוה [ולדעה זו, היתר ההליכה במנעלים שאינם של עור שהובא בגמ' לעיל, הוא רק למי שאינו יכול ללכת יחף, ראה ביאורנו לעיל (ד"ה לעולם)] (ראה ב"י ופר"ח שם). ■ להלכה, במקום שיש חשש לנשיכת עקרב וכדו', מותר לנעול מנעל ממש, ואפילו שלא לצורך מצוה [כהטור] (שו"ע שם, ד, ומשנ"ב שם, יא).